

Til underviseren

En tur på Sølund Museum giver mening i mange sammenhænge.

Det er oplagt at bruge museet i forbindelse med fagene dansk, historie, samfundsfag og kristendom, hvor mange temaer kan belyses med et besøg på stedet.

Landsbyen Sølund er en vigtig brik i Skanderborgs historie, men fortæller også et stykke danmarkshistorie – både om Danmark under 2. verdenskrig og om socialhistorie.

At være anderledes, diskrimination, næstekærlighed og inklusion er alle temaer, der hænger godt sammen med et besøg på Sølund.

Følgende er ikke målrettet en særlig aldersgruppe, men er tænkt som inspiration til underviseren, der så kan plukke ud/tilpasse materialet efter eget behov.

På de følgende sider finder du:

- links til gode sider
- forslag til litteratur og film som bruges i klassen
- praktiske informationer
- kort introtekst til eleverne

Foto: Henriette Klausen

Links til gode sider:

Læs om Landsbyen Sølund's historie fra starten og til i dag.

<http://www.skanderborgleksikon.dk/index.php/S%C3%B8lund>

Læs om hverdagen på Sølund fortalt gennem avisartikler og fortællinger på Sølund's hjemmeside.

http://solund.dk/Her_er_godt_at_bo-og_leve/fort%C3%A6llinger_fra_landsbyen.aspx

Find øjenvidneberetninger fra hele landet.

<http://www.anbragtihistorien.dk>

Læs om udviklingshæmning, årsager, definitioner, historie og handicappolitik.

<http://www.socialstyrelsen.dk/handicap/udviklingshaemning/om-udviklingshaemning>

Avisartikler:

De åndssvage.

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/aandssvage>

Omfattende temaserie fra Kristeligt Dagblad om Åndssvageforsorgen fra 1959 til 1980, hvor den danske stat havde ansvaret for de udviklingshæmmede. Gennem portrætinterview med nøglepersoner beskriver artiklerne en periode i dansk socialhistorie, hvor udviklingshæmmede blev glemt og gemt væk på store centralinstitutioner.

Skønlitteratur:

Cecil Bødker: Hungerbarnet, 1991.

Her møder vi Hartad som er udviklingshæmmet.

Oscar K. og Dorte Karrebæk: Idiot!, 2009.

Et bud på verden set gennem en person med udviklingshæmnings øjne.

Litteraturliste til Idiot!

http://xn--lrervrelset-98ae.dk/wp-content/uploads/Laerervejledn_IDIOT_web1.pdf

John Steinbeck: Mus og mænd, 1937.

Om venskabet mellem to drømmere; den intelligente George og den retarderede Lennie.

Film:

Ulvepigen Tinke, 2002 (baseret på Hungerbarnet).

<http://filmcentralen.dk/grundskolen/undervisning/ulvepigen-tinke>

Mus og mænd, 1992

<http://www.filmstriben.dk/fjernleje/film/details.aspx?filmid=2093293700>

Gøgereden, 1975

<http://www.filmstriben.dk/fjernleje/film/details.aspx?filmid=2859316300>

Fotoserier:

Fotoserier fra anstalten på Livø.

<http://www.peterklint.com/de-andssvages-o>

<http://www.aaretspressefoto.dk/index.php?year=2013&award=3378&image=5217>

Fotoserie fra Sølund, 1999.

<http://www.casperdalhoff.dk/galleri3.html>

TV-udsendelser:

Pigerne på Sprogø, 1998.

Sprogø havde i årene 1922-1961 en såkaldt åndssvageanstalt, hvor man anbragte unge kvinder, som blev anset for at være socialt belastende. Her genser en af pigerne øen.

<http://www.tveast.dk/artikler/pigerne-paa-sprogoe>

TV-glad

Et væld af programmer produceret for, om og med udviklingshæmmede.

<http://www.gladfonden.dk>

Praktiske oplysninger

Sølund Museum

Dyrehaven 10a

8680 Skanderborg

Tlf. 8794 8155 (i åbningstiden)

Mail: solund@skanderborg.dk

Åbningstid: onsdag i lige uger mellem 13.00 og 15.00 eller efter aftale

Gratis entré.

Der er mange trapper og ingen elevator til museet, så stedet er desværre ikke egnet for kørestolsbrugere og dårligt gående.

Museet ligger 15 min. til fods fra Møllegade busterminal og 30 min. til fods fra banegården.

Frokosten kan spises i bålhytten, hvor åen og Sølundvej krydser hinanden.

Et besøg på Sølund Museum tager ca. en time til halvanden.

Vi vil bede dig indskærpe over for den gruppe, du kommer med, at de ikke må tage billeder af fotos af personer på museet. Dette er for at beskytte beboerne og deres pårørende.

Besøget kan kombineres med en tur i Dyrehaven, en pause ved Skanderborg Søbad, et besøg på Skanderborg Museum, Sumpstien, Junges Plantage eller bunkerne fra 2. verdenskrig. Det hele ligger i gåafstand fra Sølund.

Se <http://www.skanderborgmuseum.dk> og <http://www.visitskanderborg.dk>

Guds straf

I middelalderen mente man, at sygdomme kunne skyldes, at onde ånder og smådjævle var trængt ind i ens krop.

Kirken havde stor magt og kirkens folk var stort set de eneste, der kunne læse og skrive. De læste i Bibelen og andre hellige skrifter og ud fra det, fandt de svar på, hvordan verden var indrettet og hvordan mennesker skulle leve. Og det var kirkens folk, der havde forklaringen på, hvorfor mennesker blev ramt af sygdom og ulykker.

Man mente, at Gud havde skabt alt og styrede livet på Jorden. Djævelen prøvede at ødelægge det, Gud havde skabt og han herskede over onde ånder, smådjævle og dæmoner, der hjalp ham med hans onde gerninger.

Hvis man ikke rettede sig efter Kirkens regler og ikke levede et kristent liv, var der en stor risiko for at blive besat af djævelen. Han sendte sine dæmoner og djævle ind i kroppen på synderne og gjorde dem syge, men også Gud kunne straffe folk med sygdom.

Hekse og troldkarle

I 1500- og 1600-tallet blev omkring 1000 mennesker dømt og brændt som hekse i Danmark. I Europa var tallet mellem 40.000 og 60.000. Omkring en fjerdedel var mænd, der blev anklaget for at være troldkarle.

Det var tit ældre, fattige kvinder, som blev anklaget for hekseri. En stor del af dem var psykotiske, der led af hallucinationer. Det var ikke svært for dem selv at tro, at de havde solgt deres sjæl til Djævelen mod at få særlige egenskaber som at kunne flyve på en kost og udføre trolddom. Især ikke under hårdhændede forhør, hvor de blev udsat for tortur og hvor ordene blev lagt i munden på dem.

Siden middelalderen havde man omtalt de psykisk syge som "rasende" eller "gale". De ord blev også brugt i Danske Lov fra 1683. I 1700-tallet beskrev man også de sindssyge med ord som "afsindige" og "sindsurolige". Betegnelsen "vanvittighed" blev også brugt, men det betød "uvidende" og blev også anvendt om psykisk udviklingshæmmede. Langt op i 1800-tallet skelnede man ikke mellem udviklingshæmmede og psykisk syge.

Fra dårekister til forståelse

I mange år troede man ikke, at udviklingshæmmede eller psykisk syge kunne hjælpes. Mange levede gemt af vejen hjemme eller på institutioner, hvor de blev spærret inde, lænket til væggen eller placeret i dårekisten, hvis de blev for voldsomme eller besværlige. I bedste fald kunne de bruges som billig arbejdskraft.

Med tiden har vi lært mere og mere. I dag ved vi, at udviklingshæmning og psykisk sygdom er to vidt forskellige ting.

Der bliver hele tiden arbejdet på at forstå mere og på at gøre de udviklingshæmmedes liv bedre. I vore dage lægger man vægt på, at de udviklingshæmmede ikke selv har valgt deres liv og har brug for vores hjælp og forståelse for at leve så godt et liv som muligt.

Sølund Museum fortæller om tiden fra 1935, da Sølund åbnede, og frem til i dag.

Landsbyen Sølund

I starten boede der cirka 550 beboere på Sølund. De boede i rum med 8-10 senge og havde fælles toiletter og baderum. Børn, mænd og kvinder levede adskilt fra hinanden i de store, hvide bygninger.

100 mennesker var ansat til at tage sig af beboerne.

I dag er Landsbyen Sølund hjem for ca. 232 voksne mennesker, der alle er fysisk og psykisk udviklingshæmmede. Mænd og kvinder bor sammen i mindre fælleshuse og hver beboer har sin egen lejlighed med tilhørende bad og toilet. De gamle hvide bygninger bruges i dag til undervisning, museum, aktivitetscenter og meget mere.

Omkring 700 mennesker arbejder på stedet. Deres vigtigste opgave er at hjælpe beboerne til at leve et godt liv.

Personalet på Sølund arbejder ud fra en filosofi, der hedder Gentle Teaching. Gentle Teaching går ud på at møde hinanden med kærlighed. Beboerne skal føle sig trygge og elskede og personalet skal hele tiden møde beboerne med respekt, nærvær og forståelse.

Sådan støtter man bedst beboerne i at udvikle sig og blive bedre til at håndtere den svære dagligdag som de ofte har, mener personalet i Landbyen Sølund. Førhen blev beboerne tit omtalt som "vanskelige" og derfor skulle de tilpasses det, som personalet syntes var nemt og passende. Men indenfor Gentle Teaching siger man ikke, at beboerne er vanskelige, men at de *har* det vanskeligt og derfor skal de støttes. Beboerne skal behandles og ses som de mennesker de er og ikke som det handicap de har.

Landsbyen Sølund er næsten altid fuld af liv. En flok beboere er på vej i caféen, der også er åben for alle andre, en anden kommer cyklende for at aflevere en avis på et kontor, et par heste kommer traskende forbi på vej til stalden, en hel børnehaven stopper op ved søen for at kigge på måger, inden de går videre for at kigge på gederne, en flok pensionister går i rask trav gennem Landsbyen mod Dyrehaven og en beboer følger opmærksomt med i, hvordan arbejdet med at bygge den nye bålhytte skrider frem.

Inde i husene i Landsbyen Sølund er der aktiviteter og undervisning for beboerne og andre udviklingshæmmede, der ikke bor i Landsbyen. Køkkenet har travlt med at lave mad, lægen, sygeplejersken, præsten, frisøren og mange andre passer deres arbejde og folk kommer fra andre steder i landet og udlandet for at lære om Snoezelhuset eller den måde personalet i Landsbyen Sølund arbejder på.

Sølund Museum

På museet kan du lære om hverdagen på Sølund som den så ud fra de første beboere flyttede ind i 1935 og til i dag.

Guiderne på Sølund Museum har alle arbejdet på stedet i en længere årrække og har mange personlige historier at fortælle om deres oplevelser.

Hør f.eks. om Viktor, der havde sin egen postkasket og som hver dag gik på posthuset og hentede posten til Sølund, om Hugo, der elskede tog og skibe eller en af de mange andre historier fra hverdagen på Sølund.

Inden besøget

I grupper på fire:

- Gå ind på http://solund.dk/Her_er_godt_at_bo_og_leve/fort%C3%A6llinger_fra_landsbyen.aspx
- Læs to og to sammen eller enkeltvis hver jeres artikel eller fortælling fra Landsbyen Sølund som den er i dag.
- Fortæl din gruppe om det du læste.
- Diskuter hvilket indtryk I får af Landsbyen Sølund gennem artiklerne.
- Forbered 4 spørgsmål som I kan stille til guiderne, der alle har arbejdet i Landsbyen Sølund. Husk at aftale, hvem der skal spørge om hvad. Skriv spørgsmålene på siden med opgaver til besøget på museet.

Med en makker:

- Se på de to fotografier fra Sølund:

Ukendt fotograf

Foto: Henriette Klausen

- Hvilke forskelle og ligheder kan du se?
- Hvilke tanker tror du, der ligger bag indretningen af de to rum?

Alene:

- Gå ind på http://www.solund.dk/Her_er_godt_at_bo_og_leve/fort%C3%A6llinger_fra_landsbyen/Levende_billeder.aspx
- Se en af filmene eller fotoserierne. Hvilket indtryk får du af forholdet mellem beboerne og personalet?

I klassen:

- Diskuter de forskelle I har fundet mellem Sølund dengang og nu.
- Hvor er det rarest at være for beboerne? Er det mon det samme for personalet?
- Hvilke spørgsmål vil I gerne have svar på, når I besøger Sølund Museet?
- Se på opgaverne i Efter besøget. Tænk over, hvilken opgave du vil lave og tænk over om der er særlige ting, du skal have fokus på under besøget, der kan være en hjælp i arbejdet med opgaven.

Opgaver til besøget på Sølund Museum

På jagt på museet

- Find billedet af toiletterne. Beskriv billedet og fortæl, hvad du tror billedet fortæller om, hvordan man betragtede beboerne på Sølund på det tidspunkt.
- Find teksten om beboernes søndagstøj. Hvad ville du have på om søndagen? Hvordan ville du have det, hvis du skulle leve med den regel?
- Find en genstand, der viser, at beboerne på Sølund nogle gange har/havde brug for særlige hjælpemidler i hverdagen.
- Find et billede eller en ting, der lige så godt kunne være taget ud af dit eller din families liv.
- Find to ting, der fortæller om forskellen på livet på Sølund før og nu.
- Hvad gjorde størst indtryk på dig af de ting, du så på museet?

*Skriv notater, tag billeder eller indtal svarene til din telefon, så du kan huske svarerne, når du skal arbejde videre på skolen. **Husk, du må ikke tage billeder af fotos af personer på museet.***

- Husk at stille de spørgsmål du har forberedt til guiderne.
Skriv dine spørgsmål her:

Efter besøget

Jeg er Hugo

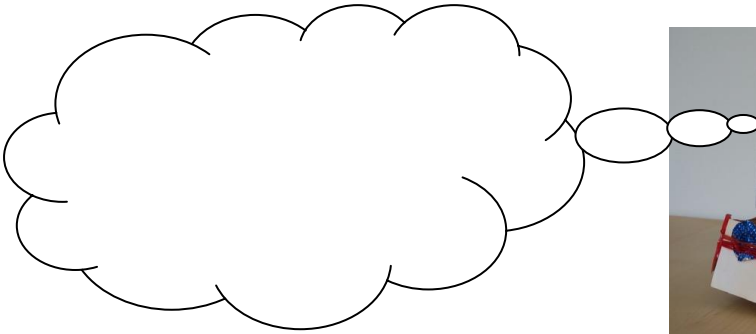

Foto: Malina Müller

- Forestil dig, at du er Hugo.
- Skriv Hugos indre monolog mens han arbejder med sit skib (du kan også lave et hørespil og optage det).
- Hvad tror du han tænker på? Hvad føler han? Hvad er hans plan med skibet?

Uniformen

Er uniformer et udtryk for kedelig og farlig ensretning eller er de praktiske og en tryghed for dem, der bruger den?

- Skriv om de fordele og ulemper, der er ved uniformer.
- Gør bagefter rede for din egen mening om uniformer.

Eller:

- Design din egen skoleuniform – skal den være ens for alle, eller vil du designe en uniform, hvor der er plads til at sætte sit eget præg på den samtidig med, at man stadig kan se, at du er elev på en bestemt skole?

Forkert

Fortæl M's historie. M. er 13 år og har svært ved at følge med i skolen. M. bliver drillet og pjækker meget. M. vil hellere være i skoven, bygge huler, se på skovens dyr og planter og tale med sin hund. M. har svært ved at opføre sig som et sødt, velopdraget og "normalt" barn, forældrene sender M. på Sølund i 1938.

- Du må skrive historien, lave den til tegneserie eller skrive et hørespil eller skuespil og fremføre det for klassen.

Billedopgave

- Lav en collage eller et maleri der tager udgangspunkt i noget, der gjorde indtryk på dig ved besøget på museet. Lad evt. fotos du har taget på museet indgå i dit arbejde.

